

ELECCIONS AL PAÍS BASC: INTERROGANTS QUE S'ENGRANDEIXEN

JOSÉ LUÍS ÁLVAREZ, "TXILLARDEGI"

FRANCESC DE DALMASES

El 23 d'octubre els bascos, o millor dit els ciutadans de les províncies bascongades d'Àlava, Biscaia i Guipúzcoa, la part més gran i poblada d'Euskal Herria, eren cridats a votar. Havien d'elegir els propis diputats autonòmics. Però tan sols una mica més del 60% dels convocats van acudir a les urnes. Els qui van fer-ho donaren uns resultats que han deixat la situació política aparentment més complicada que abans, si bé el quadre general pel que fa a les opcions polítiques elegides no és gaire diferent del que hi havia fins ara. Les úniques variants han estat els ja presabuts decantaments de vots d'una formació a una altra dins de les mateixes "famílies". Els anomenats partits estatals-espanyols van intercanviar-se alguns dels vots, com a reflexe del que passa conjunturalment a Espanya: molts dels votants

d'Euskadiko Ezkerra, ara coalicionat amb els socialistes, dependents d'un partit espanyol en crisi, el PSOE, van donar els seus sufragis a una coalició a l'alça, a Izquierda Unida; alguns però, probablement, els van atorgar al Partido Popular, el partit espanyol de dretes més en alça. El Partido Popular va fer un salt cap amunt, juntament amb Izquierda Unida. Els altres partits van quedar-se més o menys allà on eren.

Per fer un balanç més precís del resultat d'aquestes eleccions, comptem amb l'opinió del professor José Luís Álvarez, més conegut amb el nom de Txillardegui. Podem gaudir de l'opinió madura d'aquest famós lingüista basc, lluitador, des de sempre a primera fila, a favor de les llibertats del seu Poble; actitud que li ha valgut l'exili primer i el reconeixement públic després, entrar en la política activa fins a esdevenir

senador i ara retirat d'aquesta tribuna per dedicar-se més plenament a la seva professió científica.

L'opinió de Txillardegui està expressada en forma de respostes a unes preguntes (aquestes últimes reproduïdes en negreta).

* * *

Aquestes són, si no recordo malament, les cinquenes eleccions autonòmiques de les províncies bascongades. Cinc vegades, doncs, els bascos han passat per les urnes i sembla, pels resultats, que com diu un refrany català "a cada bugada han perdut un llençol". Per exemple, abans de les primeres eleccions existia un ampli moviment de reivindicació de l'exercici del dret a l'autodeterminació per part del poble basc, moviment que potser representava almenys a nivell d'opinió la majoria d'aquest poble. Vistos els successius resultats electorals, i els programes polítics que hi corresponen, aquest dret s'ha anat esfumant de les preocupacions polítiques, s'ha anat allunyant de l'horitzó. Per quin motiu; què ha passat?

Vull precisar, abans de tot, que les meves respostes les donaré a títol personal, sense cap pretensió de representar ningú fora de mi mateix.

Precisat això, crec que, per centrar bé la resposta a la teva primera pregunta, cal reconèixer que el procés d'erosió d'Euskadi per part d'Espanya no s'ha parat, continua. En altres paraules, hi ha un procés d'espanyolització que ningú no és capaç d'aturar. Un procés que s'hauria de llegir segurament més en clau sociològica que no pas política, en sentit propi de la paraula. Si analitzem els successius resultats electorals des del punt de vista sociològic trobem que una de les causes que més han influït en en descensament del Poble Basc i, de retop, en la seva espanyolització en el vot, són els grans mitjans de comunicació, en especial la televisió. Els qui condueixen la te-

levisió al País Basc són persones que provenen físicament o, si més no, mentalment, de la televisió espanyola i la programació que realitzen, aprovada pels qui manen, ara pel Partit Nacionalista Basc i pel Partit Socialista, depèn de criteris espanyolistes. Així, per exemple, posterguen tant com poden –quan no s'hi oposen frontalment– les notícies i els debats que il·lustren o formen l'opinió pública en en sentit de la consciència nacional. En lloc de posar-hi l'atenció desvien aquesta cap a altres temàtiques que, en definitiva, corresponen al que volen els governants espanyols i els seus servidors. És ben simptomàtic que el canal en espanyol de l'anomenada televisió basca tingui molts més recursos econòmics, tècnics i de personal que no pas el canal en euskara.

Una altra de les causes de la situació a què em refereixo és el bombardejament, fins a gairebé la destrucció, per obra i gràcia sobretot dels socialistes, de les "ikastolas" –les escoles en basc pels nens i nenes– i de la seva xarxa d'intercomunicació, tal com s'havien concebut originàriament. Si falla l'educació per la base, i en aquest cas la falla ja és notable en passar les "ikastoles" de ser escoles gestionades pels mateixos bascos a ser escoles públiques estandarditzades; en passar d'un sistema en què la militància basca jugava un gran paper a un altre sistema programat pels interessos espanyols, presentats *confusionàriament* als mateixos professors bascos de bona fe molts dels quals l'accepten com si res... Si falla, doncs, l'educació per la base, què podem esperar si no una

progressiva pèrdua de consciència de la identitat basca amb totes les seves exigències connexes?

Encara una altra causa: existeix un sol diari enterament en llengua basca: l'Egunkaria. Doncs bé, no hi ha manera que les institucions públiques l'ajudin, li facilitin la tasca amb el mateix suport econòmic –ni que sigui a través de la publicitat institucional– que reben altres mitjans no sempre escrits en euskara. Els qui governen el País Basc creuen que la supervivència d'aquest diari és un assumpte "abertzale" i, per tant, allà ells els qui se'n reponsabilitzen.

De tots aquests factors, què en podem esperar si no un augment del vot espanyolista, si vols no expressat directament d'aquesta manera; però, de fet, en benefici de la desnacionalització del Poble Basc o sigui en perjudici dels partits que defensen sense embuts el dret a l'autodeterminació del nostre Poble?

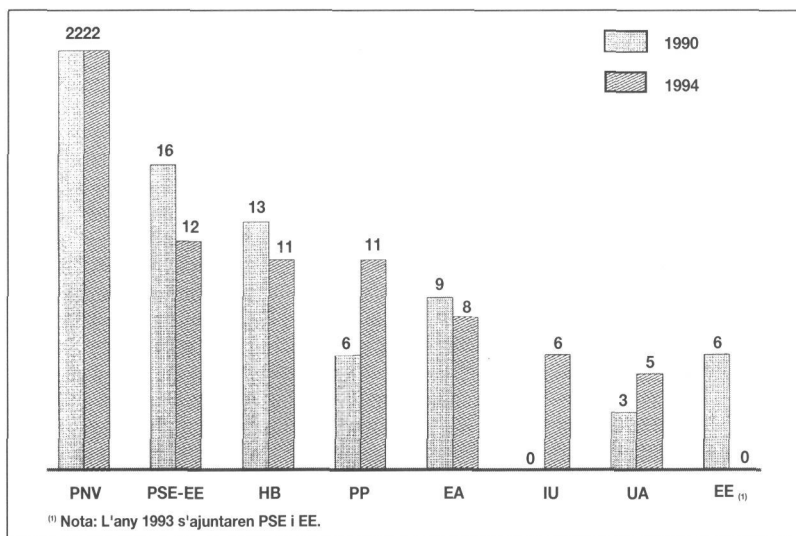
Els resultats no tenen també una altra lectura, la de la desil·lusió de l'electorat davant les esperances no aconseguides i les promeses polítiques no acomplertes?

També aquesta lectura és encertada. La desil·lusió l'han provocada els mateixos partits polítics. Posem per cas el partit que ha obtingut la majoria relativa en aquestes eleccions, el Partit Nacionalista Basc. Malgrat els seus discursos aparentment agosarats, en el sentit que van molt lluny en la perspectiva de recuperació nacional, la seva política de cada dia és el que en podem dir regionalista. És més. En els mateixos discursos hi ha confu-

sió. Si un dia Arzallus, president del Partit Nacionalista Basc, diu que sí a l'autodeterminació després diu que no perquè, segons ell, la independència del País Basc, fruit plausible de l'autodeterminació, és econòmicament inviable. En la pràctica, aquella moció del Parlament autònom basc a favor de l'autodeterminació –moció que va ser feta a remolc de la que havia adoptat el Parlament autònom de Catalunya– es troba completament paralitzada. El Partit Nacionalista Basc ha paralitzat el procés cap a l'autodeterminació, de la mateixa manera que ha frenat el procés de creixement de les "ikastolas"... tot en benefici del pacte amb el partit socialista, espanyolista, amb qui l'interessa, des de fa anys, formar govern. Davant d'aquesta esquizofrènia entre les paraules i els fets, és lògic que el poble basc estigui desil·lusionat.

Per entendre millor la seva anàlisi, correspon a la realitat pensar que la majoria dels partits bascos prefereixen jugar la carta de construir Espanya més que no pas de construir Europa?

Jo diria que la posició és menys clara. No crec que els partits bascos vulguin jugar a fons la carta de construir Espanya. Ells veuen que l'Estat espanyol, com molts altres Estats, passa una crisi que acabarà destruint-lo; no té futur, almenys en la manera que actualment es concebeix un Estat intrínsecament inamovible. Però, a la vegada, creuen igualment necessari aprofitar-se d'aquest Estat, tot esperant que després, quan l'Europa en construcció el superi, ja vindran temps millors pel País Basc. Obliden, però, que l'Europa que es construeix, de què parlen tant els partits bascos com a alternativa de futur, s'edifica des dels Estats i que els Estats fan tot el possible per impedir que altres instàncies hi intervinguin i els prenguin poder. Els Estats intenten reproduir-se jugant la carta d'Europa, conservant-se en bona salut dintre d'Europa. Creure que amb l'Europa oficial que s'aixeca els problemes nacionals dels bascos trobaran la solució adequada, és deixar-se portar per la imaginació o enredar-nos a nosaltres mateixos. En tot cas, caldria pensar, com ja fan alguns, i treballar en conseqüència, que la nova Europa no ha de ser la dels Estats sinó la dels Pobles.

Evolució de la representació política al Parlament Basc.

Fetes aquestes puntualitzacions globals, tornem als resultats de les recents eleccions. Aquests resultats deixen les coses substancialment allà on estaven: continuarà governant el Partit Nacionalista Basc amb els Socialistes i, potser, amb la novetat que, de cara a l'estabilitat, li caldran els vots d'Eusko Alkartasuna. L'electorat ha preferit conservar i no innovar, malgrat que hi hagi alguns transvassaments de vots.

Sens dubte, el Partit Nacionalista Basc simplement s'ha mantingut. Alguns pronosticaven que aquestes eleccions significarien la mort d'Eusko Alkartasuna i que els vots donats anteriorment a aquest partit ascindit del Partit Nacionalista Basc tornarien als seus orígens. No ha estat així, de manera que cal suposar una consolidació, sempre en termes de minoria, d'Eusko Alkartasuna. Eusko Alkartasuna recull els vots menys conservadors i menys regionalistes dels antics votants del

Partit Nacionalista Basc; i més, doncs, de progrés social i de reivindicació dels drets nacionals. Els espanyolistes declarats han fet de vasos comunicants, seguint les pautes del conjunt de l'Estat: han baixat els socialistes, els quals han perdut els votants més esquerros provinents d'Euskadiko Ezkerra i alguns dels que estan acostumats a votar els guanyadors, en aquests cas el Partit Popular. Aquest ha augmentat, sobretot gràcies al espanyolistes descontents amb el Partit Socialista. Izquierda Unida ha pres vots de l'esquerra socialista i de l'esquerra en general marcada per l'espanyolisme. Unidad Alavesa ha fet el seu propi camí favorable al manteniment tradicional del foralisme. És com una versió local del Partido Popular, d'acord amb una operació regionalista anti-Partit Nacionalista Basc, operació que no ha reeixit en les altres províncies bascongades...i sí a Navarra amb Unidad del Pueblo Navarro.

I què li ha passat a Herri Batasuna, que ha guanyat vots respecte a les eleccions europees del mes de juny, però ha perdut sufragis si comparem aquestes eleccions amb les autonòmiques anteriors?

Crec que, en realitat, el vot a Herri Batasuna no ha canviat gaire. Ha baixat una mica, però substancialment es manté. La baixa no és atribuïble a un canvi de vot. Més aviat l'electorat d'Herri Batasuna es ressent del clima general de desconfiança. Molts dels votants d'aquesta coalició opinen que Herri Batasuna ha entrat massa en el cercle del convencionalisme dels partits, que d'alguna manera s'ha esgotat i pensen, perquè es revifi, que cal ara abstenir-se de votar. Els més radicals s'han abstenut també en senyal de protesta.

Alguns mitjans de comunicació han recollit l'interrogant que diverses persones es posaven davant el fet que, en el context d'aquestes eleccions, ETA no ha actuat. L'interrogant es referia a si aquest silenci és conseqüència d'un afebliment d'ETA o el signe d'una seva nova estratègia comparable amb la que ha adoptat l'IRA irlandesa. Què en penses d'aquest fet?

Hi ha una versió oficial que està dient des de fa temps, i ara ho ha repetit, que ETA es troba a les acaballes, cada dia amb menys capacitat d'actuar. En conseqüència si en aquesta ocasió no ha fet res és perquè ja no pot fer-ho. Tot això em recorda el que s'afirmava oficialment a França a propòsit de l'OAS: a partir d'un cert moment, aquesta organització favorable al manteniment d'Algèria dins de França, havia deixat d'existir o estava caient o es trobava a les últimes, per decret del govern francès, quan tothom sabia que continuava operant, seguint els seus ritmes, amb els seus silencis i les seves intervencions armades. Una cosa semblant passa ara respecte a ETA. Hi ha i s'estén una versió oficial que ha decretat la mort d'ETA, mentre no hi ha res que efectivament ho provi. Sembla que aquesta versió oficial oblidí, per exemple, que, només fa dos mesos, ETA intervenia a Madrid i matava un general en unes condicions que una organització moribunda és incapaç de dominar.

Jo penso més aviat que si ETA no ha actuat és perquè deu haver-

hi alguna cosa entre mans, potser una negociació amb el govern central portada en el més estricte silenci. Abona aquesta tesi la constatació que els anomenats negociadors d'Argel, els representants d'ETA i del govern espanyol que es van reunir públicament a la capital d'Argèlia ja fa tres anys, mantenen un silenci simptomàtic. La reiterada insistència del govern espanyol que no hi ha negociacions ni converses amb ETA no és un argument prou fort per convèncer. Moltes vegades els desmentiments, sobretot quan no són sol·licitats, proven el contrari.

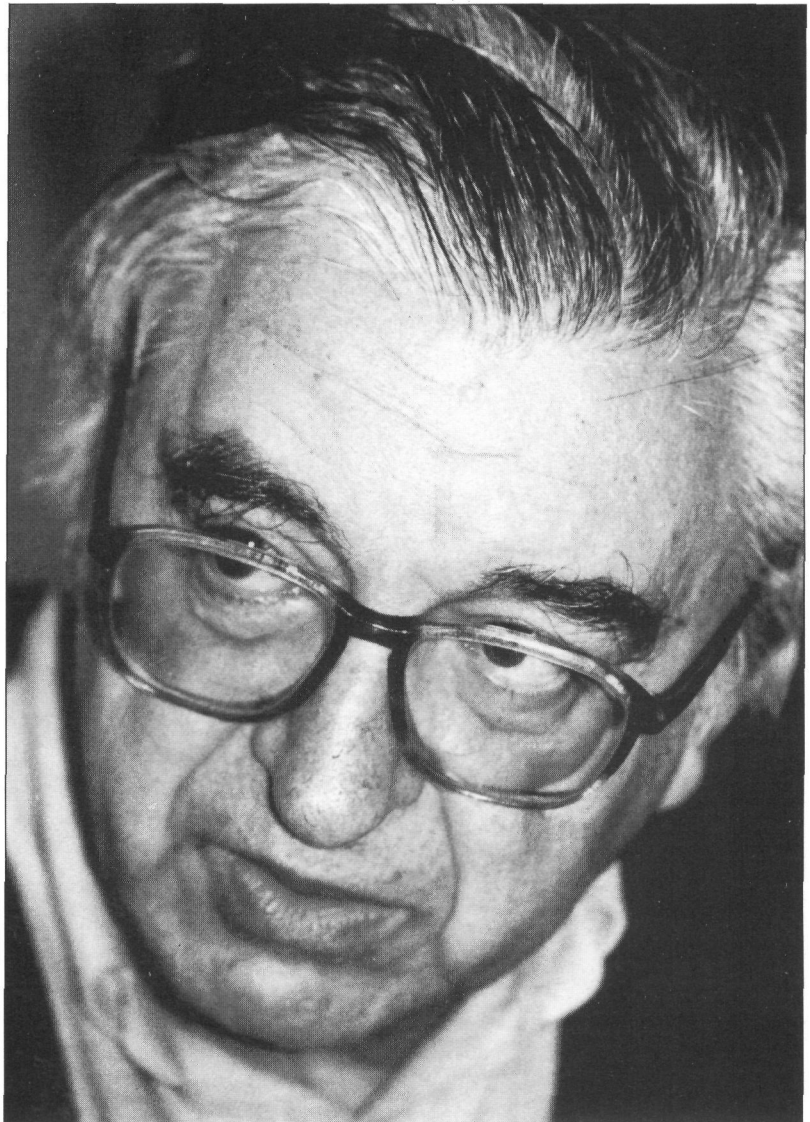
O sigui la teva interpretació seria que ETA ha entrat en el clima polític general d'Europa que afavoreix més que mai fer callar les armes per potenciar les negociacions?

ETA, almeys que sàpiga, no s'ha pronunciat explícitament en aquest sentit com ho ha fet, per exemple, l'IRA. En el cas d'ETA hem de parlar d'indicis. Ara bé, no crec que ETA pari si no rep garanties que es deixarà ben obert el procés cap a l'autodeterminació del poble basc.

Que aquest procés cap a l'autodeterminació quedi ben obert també ho reclamen Eusko Alkartasuna i Herri Batasuna, un total de dinou diputats en el Parlament autònom basc, una bona minoria en un conjunt de setanta-cinc diputats. Des d'aquesta tribuna poden fer bona feina. Amb tot, Herri Batasuna tindrà moltes ocasions de fer-la si manté la seva actitud de participar només puntualment en les institucions autonòmiques? O a partir d'ara Herri Batasuna canviarà de posició?

Si ens atenem al que han declarat els portaveus d'Herri Batasuna, en la legislatura que comença seguirà com fins ara, és a dir participarà de la vida parlamentària cada vegada que ho cregui oportú. Hi haurà participació cada vegada que Herri Batasuna cregui que es poden donar passos clars cap a l'emancipació d'Euskal Herria.

L'abstenció d'Herri Batasuna pot condicionar la composició del govern autònom, en el sentit que tal vegada per governar no caldrien tant els vots d'Eusko Alkartasuna; es podrien trobar altres combinacions... En fi, veurem què passarà.

FRANCESC DE DALIMASES

Després d'aquest repas sobre la situació actual del País Basc, una última pregunta: com veus, a a la llum dels resultats electorals i d'altres factors, el futur del teu país?

Actualment em sembla que el País Basc es troba en una fase política de colapso. Les eleccions no han aclarit el panorama, sinó tot el contrari. Mentre la televisió, la majoria dels altres mitjans de comunicació, l'escola, la universitat i les institucions estiguin en mans dels qui estan, ben poc futur d'alliberament podem esperar. Em temo que si les coses continuen com ara, a les properes eleccions hi hagi menys gent que vagi a votar...

Si em deixo portar per l'optimisme, haig de confessar que m'inclino a llegir el moment actual com un moment d'espera, que a la curta o a la llarga els ciutadans bascos reac-

cionarem i ens decidirem a no immobilitzar-nos, a avançar cap on en el fons voldríem anar, a viure en plenitud la nostra vida col·lectiva, la que ens defineix com a poble. Existeixen símptomes que em duen a pensar en un revifament: fa uns dies, en una festa reivindicativa de les "ikastolas" hi va anar molta gent, en particular gent jove. La presa de consciència sobre la necessitat de recuperar les "ikastolas" i amb elles la llengua, torna a créixer. Bon signe. Tinc el convenciment que els joves, o una part dels joves, donaran la volta a la truita i tornarà a aparèixer un terreny "abertzale" que prometerà. Hi haurà un canvi generacional, fins i tot en la classe política -ara es repeteix massa- i aquest canvi, amb la joventut que puja, serà en bé. L'onada de fons, per dir-ho d'una altra manera, ens és favorable. ■